

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

*Агафонова Ірина Миколаївна,
здобувачка другого (магістерського)
рівня вищої освіти за спеціальністю (081) Право
навчально-наукового інституту заочного
та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Тихомиров Денис Олександрович,
доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Обсяг повноважень поліцейського передбачає в окремих випадках обмеження прав і свобод людини. Відповідно, поліцейський керується спеціально-дозвільним режимом. «Дозволено лише те, що прямо визначене законом» та, відповідно, законодавством встановлені чіткі процедури здійснення поліцейських заходів, під час яких можуть бути обмежені права людини. Одним з ефективних та водночас суперечливих різновидів поліцейських заходів є застосування примусу: фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

З одного боку, заходи примусу дозволяють ефективно виконувати завдання поліції, зокрема, захист прав і свобод людини, публічного порядку, публічної безпеки тощо. А з іншого боку, під час застосування спеціальних засобів мають місце непоодинокі факти перевищення службових повноважень, завдання тілесних ушкоджень, приниження честі та гідності інших осіб. Усе це обумовило інтерес до відповідної проблеми з боку таких науковців, як Осадчий В., Новицький Г. та ін.

Питання, яке розкривається у даному дослідженні, стосується законодавства, що регулює поліцейську діяльність спеціальних органів держави із забезпечення публічного порядку та громадської безпеки.

Кожного дня поліцейські зустрічаються з проблемами правозастосування нинішнього часу. Однією з таких проблем є, наприклад, правозастосування при порушенні комендантської години, мародерстві, перевірці документів, затриманні особи.

Як відомо, з початком агресії РФ у життя українців увійшло таке явище, як «комендантська година», тобто обмеження права громадян на вільне перебування та пересування на певний час. Незважаючи на всю суворість встановлених на час дії комендантської години обмежень та надання поліції та військовим права затримувати порушників комендантської години, які

не мають перепустки та посвідчення, які дозволяють громадянам пересуватись в комендантську годину, перевіряти транспортні засоби порушників, і навіть застосовувати до них фізичну силу та вогнепальну зброю, питання юридичної відповідальності за порушення комендантської години видається досить непростим.

Річ у тім, що ні Кримінальний кодекс, ні Кодекс про адміністративні правопорушення не передбачають прямої кримінальної чи адміністративної відповідальності за порушення комендантської години. На практиці, поліцейські складають на порушників комендантської години протоколи за ст. 185 (злісна непокора законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку та державного кордону, військовослужбовця) КУпАП. Ця стаття передбачає штраф у розмірі від 136 до 255 гривень або громадські роботи строком від 40 до 60 годин, а також можливість залучення до виправних робіт строком від 1 до 2 місяців. Крім того, за порушення цієї статті можливе й застосування адміністративного арешту на строк до 15 діб.

Не виключено, що деякі поліцейські добре усвідомлюють складність притягнення порушників комендантської години до відповідальності за ст. 185 КУпАП. Втім, як впливає з судової практики, такий метод далеко не завжди приносить поліції успіх – діяння, що приписуються порушникам, потім не завжди підтверджуються фактичними обставинами.

Судді столичних районних судів часто досить критично оцінюють більшість із складених поліцією протоколів у контексті порушення громадянами комендантської години.

Так, 17 травня 2022 року поліцейські склали протокол за ст. 185 КУпАП щодо громадянина, який перебував на вулиці через пів години після початку дії комендантської години. У суді громадянин пояснив, що жодної злісної непокори поліції він не чинив, а просто засидівся в гостях і поспішав додому. При цьому поліцейські обмежилися складанням протоколу про правопорушення, оскільки документи, що засвідчують особу, були у громадянина при собі. Голосіївський районний суд Києва у цьому випадку наголосив, що диспозиція ст. 185 КУпАП передбачає, що порушник громадського порядку категорично відмовляється виконувати вимоги та розпорядження поліції, чого у цьому випадку не спостерігалось. У результаті, 27 червня суд закриття провадження у цій справі у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення. І такі випадки не поодинокі.

Також, у разі чинення порушником комендантської години активного опору поліції іноді реєструються кримінальні провадження за ст. 342 (опір представнику влади, співробітнику правоохоронного органу, члену громадського формування з охорони громадського порядку та державного кордону або військовослужбовцю) Кримінального кодексу.

Санкція цієї статті передбачає штраф у розмірі 17 тис. – 68 тис. гривень, арешт на строк від 3 до 6 місяців або позбавлення волі на строк до 2 років.

У цьому випадку – опір, на відміну від злісної непокори, може полягати, наприклад, в спробі вирватися при затриманні, перешкоджанні законному застосуванню сили.

Однак не всі громадяни поводять себе зухвало з працівниками поліції і, як правило, не чинять ні непокори, ні опору. При виявленні особи, яка перебуває в комендантську годину на вулиці, вона пояснює, що затрималась, як правило з особистих причин, які можуть бути і об'єктивними, наприклад повертається з роботи додому, а можуть бути і із-за власної неухважності. Відповідно притягувати до відповідальності за те, чого вони не вчинювали є незаконним.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що на початку вторгнення РФ в Україну проблема з порушенням комендантської години була трішки важкою, оскільки навіть суди спиралися на те що на той час у КУпАП не було чіткої регламентації відповідальності за порушення комендантської години, а статті 185 КУпАП, та 342 КК України мають свій склад правопорушення, в який не входило саме порушення комендантської години. 12 липня у Верховній Раді зареєстровано законопроект 7553 «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення комендантської години в умовах дії воєнного стану».

Депутати пропонують ввести до КУпАП нову статтю 210-2 «Порушення комендантської години в умовах дії воєнного стану». Відповідно до неї порушення комендантської години, тобто перебування у певний період доби, під час дії військового стану, на вулицях та в інших громадських місцях або рух транспортних засобів, без спеціально виданих перепусток чи посвідчень, - тягне за собою попередження або накладення штрафу від 510 до 850 грн. Ті ж дії, вчинені особою, яка протягом року була піддана адміністративному стягненню за таке саме порушення, – штраф від 1700 до 3400 грн.

Отже, потрібно сказати, що відповідна норма повинна з'явитися в чинному законодавстві, щоб впорядкувати правові підстави притягнення особи до відповідальності за порушення комендантської години, введення до КУпАП нової статті 210-2 «Порушення комендантської години в умовах дії воєнного стану» полегшить роботу поліцейських надасть законності підстав для застосування заходів примусового та профілактичного характеру, зменшить напруженість між суспільством і поліцією та надасть однозначності в їх взаємодії. Також допомагатиме уповноваженим органам у такий нелегкий період належним чином виконувати своє ключове призначення – захищати людину, її життя та здоров'я, честь і гідність.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 28. Ст.250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Документ 580-VIII, чинний, поточна редакція редакція від 03.04.2022, підстава - 2151-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

3. Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо запровадження адміністративної відповідальності за порушення комендантської години в умовах дії воєнного стану № 7553 від 12.07.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39987>

4. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 25-26. ст.131 URL:<https://v.gd/U5MqSd>

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984. додаток до № 51. ст.1122. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

6. Публікації / Судова практика URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/243654-cho-to-budet-esli-narushit-komendantskiy-chas-sudebna-ya-praktika-stolichnkh-sudov>

***Базір Вікторія Богданівна,**
здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти за спеціальністю (081) Право
навчально-наукового інституту № 2
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
Христюк Оксана Сергіївна,
викладач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ*

РОЛЬ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ЮРИСТА

За аналітичними даними переважна більшість українців має вищу освіту. І це не дивно, адже український народ завжди був освіченою нацією. Наші вищі навчальні заклади були відомі в усьому світі, їх систему освіти брали собі за взірць й інші іноземні держави. Пізніше розвиток освіти в Україні набув великих обертів, що зумовило виокремлення різних напрямків освіти. Одним з таких є саме юридична освіта. У квітні 2021 року Forbes визначив 100 найкращих факультетів України – по 10 у кожному з 10 основних напрямів освіти, зокрема й у сфері права. Він оцінював не лише якість, але й процес навчання, зокрема серед критеріїв можна було побачити якість матеріально-технічної бази, технічний стан навчальних корпусів та гуртожитків для проживання. У ньому перше місце віддали Інституту Права КНУ ім. Тараса Шевченка, до трійки лідерів також увійшли факультет правничих наук Києво-Могилянської академії та юридичний факультет ЛНУ ім. Івана Франка. Асоціація правників України презентувала свій рейтинг. Під час визначення рейтингу враховували також результати тестування випускників за освітньою програмою «бакалавр» за спеціальністю «Право» із загальної навчальної правничої компетенції та з іноземної мови, а ще привабливість програм навчання бакалаврів та магістрів.